

Drama Pedagogy – a Way of Learning through Experience and by Doing

An Example of Good Practice: Youth Theatre Studio of the Croatian National Theatre in Varaždin

Spomenka Dragović and Dinka Balić
Faculty of Teacher Education, University of Zagreb

Abstract

After the introductory remarks about the relevance of drama pedagogy and drama in education in the form of experiential learning, we will present the experience of drama in education while working with children in primary schools, secondary schools and college using the example of Youth Theatre Studio in Varaždin, with the aim of highlighting an example of good practice which demonstrates how to respond to the ever more complex processes in society and culture, and the challenges that children, young adults and all people involved in the educational process are forced to deal with every day, in stimulating and creative ways.

Key words: *culture of public performance and communication; drama pedagogy; education drama; problem solving creativity; successful socialization; support for the gifted children*

Introduction

A man is closest to his true self when he achieves the severity of a playing child.
Heraclitus

In a very special way, art gives us the possibility to understand life and create an identity, both personal and cultural.

Art drama, as well as a term “drama” itself, is still associated with the texts created for theatre plays, but only few people know that drama activity is not necessarily

made for public performances: it is also made for learning, building up creativity, for personal growth, therapy etc.

Drama activity perceived in the ways we have just mentioned is the subject of drama pedagogy, where we have to take the word “upbringing” in the widest sense. Drama for education¹ (Gruić, 2002), and we agree with the author, shows the meaning and point of the method better than “educational drama”. It enables a young person to have a polyphonic dialogue: with the drama (play) itself, with the other participants of the drama act, with the audience, the society he/she lives in, with art and life itself.

If we take drama in education as a method of teaching and learning through drama experience, where the main method is dramatic expression, every form of expression which contains real or imaginary events, things, beings or relationships is introduced with the help of situations and parts played by actors (Fileš, 1997, p. 138) then we can say that the essence of dramatic expression is a game as a creative act.

The act of doing/performing/staging a past experience, more precisely an interpretation of the experience with a game in which a child/adult shows his experience is the part which connects drama in education with life. So, *drama pedagogy* can be understood as a way of learning through experience and learning by doing².

The very concept of the term “game“, which has been tightly associated with children (playful, toy, playing...) since time immemorial, finds its application “not only in art, culture, sports theories but in religious philosophy, economics and even in the theory of business management” (Biti, 1997, p. 138).

Throughout human history (and even today), numerous philosophers and artists, but also theoreticians of science have dealt with the phenomenon of human games: Plato differentiates between “free play“ (Greek - *paideia*) with no rules, no goals, etc. and “game“ subjected to rules, goals, etc. (Greek-*ludus*).

Trying to free art of rationalism, Friedrich Schiller (*O estetskom odgoju u nizu pisama*, 2006) perceives a game as a creative, aesthetic but also an ethical act, permeating our human essence in which our human need for play unites our urges for the content and form.

On the other hand, Nietzsche identifies play with Dionysian energy, the foundation of life itself.

A Dutch historian and theorist of culture by the name of Johan Huizinga tried to establish to which extent culture itself is embodied in play. He talked about a game as a primary element of human culture (not an element in culture!), (Huizinga, 1990, p. 7), adding: “For some time now, my belief has been that human culture has evolved from playing and games“, but he did not think of playing and games as purely biological (animals play too, he explains), physical, psychological and aesthetic facts but the main

¹ With an aim to emphasize the potential of drama Gruić translates English term *drama in education* as the term drama for education instead of educational drama, believing that words *in education* have a too strong meaning contained in themselves

² The term was taken from A. Artaud, who, in his *Kazalište i njegov dvojnjak*, uses the term *doing culture*, also as *an effective*, the one who *lives*; for further examples see pages 8, 9 and on

turning wheel of the entire human race. By moving games away from the rational, he puts its creative side in the forefront: even art was born of games, in the same way as drama can be referred to as a “play“.

We will finish our story about games and their importance for the human kind with an example of *homo ludens* in Croatia. A playful artist who likes to use the word *play* and an outstanding poet (who writes poems for children, not accidentally), Zvonimir Balog, said: “In writing I have found the possibility of playing games [...] a toy that couldn’t be broken, a toy that despite everything, just kept getting fresher, more attractive...” (Zalar, 1990, p. 20), giving us a clear picture of what he thinks about games and playing and their roles in life. “It stands for hope, optimism; something that living and working is not worth without”.

Drama activity – its centre being drama/performance/creative games – unites the intellectual and emotional cognition and aesthetic pleasure in a creative act. It helps the participants in expressing their emotions and attitudes, as well as helping develop imagination and creativity. It is also of great aid in interpersonal relationships; in developing criticism/self-criticism and developing tolerance for others who might be different.

Drama pedagogy implies a number of learning and teaching methods (the three main methods being play, exercise and technique) through dramatic expression in any shape and form. It is necessary to point out that its aims coincide with the aims of education in general, which we will talk about in the second part of this paper.

About Drama Pedagogy and Educational Drama in Croatia

Drama pedagogy was recognized in the world a few decades ago, and not just as a way of learning and teaching children and young adults; it has been implemented in numerous segments of social studies with people of various social and age groups (Krušić, 2010).

Even in the 1960s and 1970s Zvezdana Ladika, the founder of Croatian drama pedagogy and the most important drama pedagogue from that period, recognized the importance of educational drama through various forms of work with young people, both as curricular and extra-curricular activities. Her career encompassed long-standing work in art pedagogy and theorizing about art drama and educational drama. Children’s drama studio in children’s theatre as well as drama classes in school have a task to assist child in releasing spontaneity and developing creative opportunities for the artistic experience (Ladika, 1970, p. 17).

Although drama pedagogy in Croatia started in the 1960s and 1970s in the Zagreb Youth Theatre, we can be most thankful to the HCDO³ for the promotion of drama pedagogy today. HCDO, established in 1996, is the founder of many workshops and seminars designed for experts of different profiles (teachers, drama pedagogues, social

³ HCDO –Hrvatski centar dramskog odgoja (Croatian Centre for Drama Education)

workers, psychologists, etc.) who can earn a drama pedagogue degree attending the HCDO workshops and seminars. HCDO is also giving its best to educate the public in drama pedagogy with its magazine *Dramski odgoj*, as well as with a library which bears the same name and which lends books and publishes articles written by Croatian and world experts. All the work that HCDO does helps the public better understand the importance of learning through drama and to understand what drama pedagogy can offer as a method of communication while working with different age groups, no matter if the main purpose of drama is help with the creative use of their free time, prevention of addiction, bullying, bad behaviour, drama therapy or to improve the living standard by living in local communities⁴.

Regardless of the fact that drama education has not been implemented in the entire Croatian educational system yet (except in Croatian language classes, and it is only occasionally present in some other cases/facilities (almost exclusively in primary schools and owing to enthusiasm and knowledge of trained teachers - drama pedagogues), it was accepted in many areas of the local community, either as extra-curricular or after school activities for children and adolescents.

For example, outstanding results in the field of drama pedagogy have been achieved by a drama studio *Tirena* from Zagreb, due to their systematic work in the field of dramatic expression with the youth, and also due to the constant promotion of drama pedagogy in Croatia and beyond. Namely, it organized the 11th European drama encounters⁵, and since 2004 it has offered and organized a highly successful summer theatre camp in an Istrian town Pazin, designed as a series of drama workshops for children, teenagers, students, teachers, drama pedagogues, etc.

Drama education classes are nowadays implemented at Croatian universities that educate teachers and educators, and drama education is an elective course offered to students of the Social Work Study Centre in Zagreb, as well as students of the Zagreb Faculty of Special Education and Rehabilitation.

Due to the enthusiasm and the continued work of the prominent members of the HCDO, and other Croatian experts, especially those in the field of social science and humanities, local authorities have recently started providing a systematic (though still insufficient) support of drama in education as a form of teaching. This will be explained in the second part of the paper in which the work of the Youth Theatre Studio in Varaždin will be shown. The work of this youth theatre would be impossible without the support of the local (city and county) authorities or without the enthusiasm shown by (a part of) the Varaždin educational institutions. Although the Youth Theatre Studio has been active for only two years, its highly successful practice vividly testifies to the fact that young people in our country can carry out and implement significant projects in the field of drama education.

⁴ More details about the experience of practitioners in local communities in Dragović, S. Bakić-Tomić, Lj. Globočnik Žunac, A. 2010, pp. 488-492.

⁵ EDERED – 11th European children's meetings with 180 participants from 18 countries, held in Pazin in 2003.

An Example of Good Practice: Youth Theatre Studio Varaždin

*...Child's play is the fight against the futility of social life ...
All future preferences and talents usually start speaking in children's games.*

M. Krleža

In the modern, busy world, dominated by the material, the basic human values – morale and ethics, are dangerously shaken, almost neglected. Family, often burdened with existential problems, and school, burdened with the implementation of increasingly demanding curriculum seek to influence education, but young people, who are given multiple sources of entertainment in today's world, resort more frequently to those that are inappropriate. Young people today, more than ever, need to be shown the true (but neglected) values, they need to be directed to their own personal potential and to be empowered on the path they choose in their life.

Given the complex problems of education today, while creating a model of the creative expression of young people in their spare time, there arises a series of questions (Krušić, 2008), the most common one being - who should be the main educator of the young generation (family? school?)? There are also other issues, like whether it is possible to demand such a thing from only one factor of the educational process, and - what art and, especially theatre, can do in the broadest sense of the word.

In late September 2008 Youth Theatre Studio of The Croatian National Theatre in Varaždin started its work under the guidance of a prominent Croatian drama teacher, a professional director Vladimir Krušić, a conceptual initiator (and the main implementer) of YTS⁶. The work of the Youth Theatre Studio was made possible by the willingness of the Varaždin local community (County, City and Theatre) to cooperate. It was also supported by a long-standing and dedicated work in promoting drama pedagogy in Croatia, primarily with the aim of providing the Varaždin children and young people with a form of entertainment and expression of creativity, with the ultimate goal of their intellectual, spiritual, aesthetic and moral education.

After two years of successful work, presented to the public by each individual group, Krušić (in an interview for the purposes of this paper, given on 29th June 2010 in Varaždin) said: "YTS is intended for students of primary and secondary schools and university, and in the school year 2009/2010 there were over 170 students, divided into 12 school groups, whose work was carried out through regular drama classes and teacher training through special seminars and workshops with specific forms of drama activities. Classes are held in the afternoon and evening on weekdays and on Saturday morning and afternoon, under the expert guidance of drama and theatre educators, and include a collaboration of theatre professionals (actors, choreographers, teachers and music teachers) and pedagogical staff in educational institutions" (Krušić, in Balić, 2010).

⁶ YTS- Youth Theatre Studio of The Croatian National Theatre in Varaždin

As the head of the YTS, V. Krušić, after a friendly conversation, provided an insight into the curriculum of the YTS. In the following section of the paper the goals and objectives of the YTS, the forms of artistic and educational classes, and the methods of working with students are presented.

General Educational Aims in the YTS Curriculum

General educational aims that are achieved by students working in small groups under the guidance of the renowned drama pedagogues/educators with vast pedagogical or theatre experience include the preparation and training of students for a successful, modern, polite public communication, as well as public performance required by the current media standards.

Specific Aims of the YTS

According to the *YTS curriculum*, special assignments that are mastered by the Theatre Studies students help them to prepare for the qualitative study of theatre studies, acting, phonetics, pedagogy, computer science, journalism, political science, management and related faculties. Class attendance helps develop verbal communication skills, imagination, expression, social unity and teamwork in particular (nowadays not only desirable but necessary in all areas of life), as well as the ability of public performance/communication with the audience/ public. The successful mastering of the tasks set before the students means that the aims set in the Study Youth Theatre curriculum have been achieved.

Aims of the YTS

Leaders of the *YTS* emphasize their aims as holistic education and development of the social characteristics of students through appropriate pedagogical and creative work depending on their age, experience and capabilities and skills; development of communication skills and development of culture of (personal) performance in public; introducing students to the theatre and its artistic, cultural and social role; a further development and promotion of artistic talent, drama and theatre pedagogy, as well as encouraging collaboration with educational institutions in the Varaždin County, Croatia, and similar institutions abroad. Prevention of all forms of addiction was cited as a particularly important aim of the *YTS*, and while working with students, it is necessary to pay special attention to this particular aim.

The above stated aims of the *YTS* are implemented according to the following plans:

Regular artistic and educational classes for students

Regular classes are taught continuously throughout the school year. Students, upon paying certain fees, enrol at the beginning of the school year, and classes run until the end of the school year, which is followed by the final performance as a result of the knowledge and skills acquired. Students are distributed into groups based on their age, ability and capability. This method includes not only the classical production

of the play, but also a series of educational aims and tasks that students achieve and carry out during the course.

Seminars, workshops, courses, conferences and professional meetings related to the drama and creativity of children and youth

The above mentioned methods of work are also employed according to the abilities and needs of not only students but also teachers, citizens and theatre amateurs, so all those who work with children and young people can enrich their methods and forms of work.

Education and professional assistance to personnel involved in artistic and pedagogical drama work with children and youth

The Youth Theatre Studio seeks, as was stated earlier, to help those who want to work in its use of dramatic techniques and methods, primarily teachers and educators who already run a school drama group, socialization and therapeutic groups and the like, or who intend to try it. They attend workshops to gain basic drama experience and to undergo permanent education, exchanging experience in organized seminars and workshops for artistic and educational drama.

A systematic and continuous work with gifted children and youth

Since talent is a much talked subject in our time, systematic and continuous work with gifted students is essential and inevitable. Dramatic talent not only applies to someone who is a good actor, but it also includes all kinds of public performances in front of the audience. Public (personal, not collective) performance as a form of communication is extremely important for all present and future teachers, lecturers, managers, journalists, psychologists, educators, therapists, social workers, marketing professionals, actors, directors, drama teachers and similar.

Recognizing talent and nurturing it by acquiring the skills and competences in high-quality communication is an important task of drama in education and the youth theatre studies.

A special part of the Varaždin Theatre of Youth Studies curriculum

Special parts of the YTS curriculum encompass identifying and encouraging gifted children and youth in collaboration with schools. Based on the test results, the Youth Theatre Studio provides a continuous, professional and creative support, and thereby creates conditions for becoming a centre of excellence in the following few years, as well as the regional methodological centre of education in the field of representational art and drama pedagogy. As highlighted by Vlado Krušić, the founder of the YTS, precisely this kind of work with children and young people is desirable and necessary for Varaždin and young people in it in order to incorporate the young into the cultural and stimulating theatre life more easily and efficiently and let them see that the theatre is a positive medium which not only provides a source of entertainment but

also educates, works on the subconscious of the young, develops the culture of living [...] Theatre is a powerful and therapeutic medium, and it opens a wide array of options. Drama enables one to express one's thoughts, feelings and attitudes, develop motor and verbal skills, self-criticism, security, development of moral beliefs, which is especially important for young people as active participants in creating the future. This programme in the YTS allows the young to be active creators and not only consumers of culture (Krušić, 2008).

Public presentation of the results of educational and creative work of students in the form of pilot plays, annual drama productions and performances:

This presumes public performance as the presentation of the annual work in the studio, where the final production can vary from group to group, depending on the age of the participants. Thus, the final productions are in a way "the first guided steps" on the stage or integral parts of the theatre, either professionally staged, or those that students have designed and made themselves. And it is certainly worth mentioning that there have been several participants of the YTS, who enrolled into the Zagreb Academy of Drama Art after completing their secondary school, which is not the ultimate goal of the YTS, but it is certainly an important recognition of its successful work.

Drama Games and Exercises, Methods and Techniques of the YTS

Drama games and exercises that the students engage in with joy, enthusiasm and great success (with respect to the age group), are taken, as pointed out by Krušić, from various Croatian and foreign manuals, and divided into several groups: stretching exercises, relaxation exercises, confidence building exercises, concentration exercises, improvisation exercises and the like. Simply said, drama games and techniques are used alongside other techniques that are not exclusive in character drama and they are socialization techniques, concentration and contact exercises, but most frequently the exercises are mainly practical: dramatic improvisation is the basis of our work, and only on the basis of that can we add some other procedures common in drama, such as reading texts, learning texts by heart, and finally, designing a performance (Balić, 2010). It has been repeatedly emphasized that the teachers at the YTS, be they actresses / actors or teachers, are all, without an exception, excellent drama teachers with vast practical experience.

It is possible (to a considerable extent), with respect to the planned tasks, objectives and methods of work with students, to see that the general and educational tasks of the Croatian educational system correspond to the YTS curriculum. As we know from personal experience, here it seems important to note that many of the methods of drama education could be applicable to everyday teaching (and students agree with that), which, by today's standards, does not aim at acquiring mere facts, but, according to HNOS (Croatian National Educational Standard) primarily focuses on the acquisition of competences and mastering skills that ensure successful inclusion of

young people in the present time activities and dynamics. In this way, HNOS actually “legalized” the use of drama education in the teaching process.

Since lifelong education, which includes both formal and informal learning, has become the imperative of the modern society, in it we find an option of intense affirmation (in drama education for children and young people, and drama education in general) of dramatic expression as a humane and creative way of working with others, but also as one of the most important and challenging personal development opportunities.

Conclusion

*Combine the best of the new with the best of the old. Learn by doing.
Use the whole world as a classroom. Use art for learning and teaching.
Connect the academic and the physical. Learn how to learn, don't learn just the facts.
Adapt teaching to different learning styles. Build real value behaviour.
Give everyone the same opportunities.*
Confucius

High quality upbringing and education of young people, which are inextricably linked, are the foundation of every successful society. We live in the times when the education of an individual is a life-long process with many necessary factors: the professionals in the field of education, educational institutions, parents, local communities and competent state institutions and NGOs (non-government organizations), the media and the general public. Only with the continuous support of all of them society can succeed in carrying out civic education the goal of which is a self-critical, responsible, tolerant and humane individual.

The Youth Theatre Studio in Varaždin is an example of a successful cooperation between the City of Varaždin, Varaždin County, Varaždin schools, Varaždin theatre, all the students and their parents, but also the result of the local community which is aware of the need for offering children and young people appropriate creative activities as a valuable way to spend their leisure time. The teachers, prominent drama and theatre educators, have successfully accomplished artistic and educational aims of the study: a comprehensive training and development of personality and sociability of students through their appropriate forms of educational work, developing a culture of public performance and communication and support for gifted children, confirming a series of successful, publicly performed plays, promoting the value of drama pedagogy and drama in education.

We are convinced, as this paper shows, that in the extremely complex conditions of the modern world, civic education must focus on experiential learning, and that is precisely what drama in education is based on. Such active learning is an essential factor not only for individual personal development but for constructive community life, too. Without the involvement of teachers, schools, parents and local communities and their cooperation, it cannot be fully realized.

References

- Artaud, A. (2000). *Kazalište i njegov dvojnik*. Zagreb: Hrvatski centar ITI-UNESCO.
- Balić, D. (2010). *Razgovor s redateljem i dramskim pedagogom, Vladimirom Krušićem - voditeljem Kazališnog studija mladih varaždinskog HNK*. Varaždin: osobni dokument.
- Biti, V. (1997). *Pojmovnik suvremene književne teorije*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Dragović, S., Bakić Tomić, Lj., & Globočnik Žunac, A. (2010). Drama as a communication expression in times of social crisis. *Sborník z mezinárodní konference "Jak dál po krizi", 2 díl*, (pp 504-508). Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica.
- Fileš, G. (2008). *Zamisli, doživi, izrazi! Dramske metode u nastavi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Biblioteka dramskog odgoja – Pili poslovi d.o.o.
- Gruić, I. (2002). *Prolaz u zamišljeni svijet*. Zagreb: Golden marketing.
- Huizinga, J. (1990). *Homo ludens*. Zagreb: Naprijed.
- Krušić, V. (2008). *Plan i program Kazališnog studija mladih HNK u Varaždinu*. Varaždin: osobni dokument.
- Krušić, V. (2010). *Što sve može drama? /on line/*. Retrieved on 18 April 2010 from http://www.hcdo.hr/?page_id=182
- Ladika, Z. (1970). *Dijete i scenska umjetnost*. Zagreb: Školska knjiga.
- Schiller, F. (2006). *O estetskom odgoju u nizu pisama*. Zagreb: Scarabeus naklada.
- UNESCO (2006). *Smjernice za umjetnički odgoj /on line/*. Retrieved on 24 April 2010 from <http://www.hcdo.hr/?p=618>
- Zalar, I. (1990). *Portreti suvremenih hrvatskih pisaca za djecu*. Zagreb: Umjetnost i dijete

Spomenka Dragović

Faculty of Teacher Education University of Zagreb
Savska cesta 77, 10000 Zagreb, Croatia
spomenka.dragovic@gmail.com

Dinka Balić

Faculty of Teacher Education University of Zagreb
Savska cesta 77, 10000 Zagreb, Croatia
di.balic@gmail.com

Dramski odgoj – način iskustvenoga, djelatnog učenja

Primjer dobre prakse: Kazališni studio mladih varaždinskog HNK-a

Sažetak

Nakon uvodnih napomena o značenju dramske pedagogije i drame, kao učinkovitih oblika iskustvenoga, djelatnog učenja, za odgoj djece i mladih, iznijet će se iskustvo dramskog odgoja u radu s mladima od osnovnoškolske do studentske dobi na konkretnom primjeru Kazališnog studija mladih HNK-a u Varaždinu, s ciljem da se ukaže na primjer dobre prakse koja svjedoči o tome kako poticajno i kreativno odgovoriti na sve složenije društvene i kulturne procese, a s njima i izazove s kojima su svakodnevno suočeni mladi, jednako kao i oni koji se bave njihovim poučavanjem i odgojem.

Ključne riječi: *drama za odgoj, dramska pedagogija, kreativnost u rješavanju problema, kultura javnog nastupa i komuniciranja, potpora darovitima, uspješna socijalizacija*

Uvod

Čovjek postaje najbliži sebi kada postigne onakvu ozbiljnost koju ima dijete dok se igra.
Heraklit

Umjetnost na sebi svojstven način nudi čovjeku mogućnost za razumijevanje života i stvaranje identiteta, kako kulturnoga tako i osobnoga.

Dramska umjetnost, jednako kao i sam pojam „drama“, u svakodnevici se još uvijek (najčešće) poistovjećuje s tekstom namijenjenim kazališnom izvođenju ili sa samim činom izvedbe uprizorenog djela, a tek je malobrojnim poznato da dramska aktivnost nije nužno namijenjena izvođenju pred publikom: ona je namijenjena i učenju, razvoju kreativnosti, ali i osobnom rastu i razvoju, samoizražavanju, terapiji...

Tako shvaćena dramska aktivnost predmet je dramskog odgoja, pri čemu odgoj valja shvatiti u najširem pojmu te riječi. Bila *drama za odgoj* (Gruić, 2002, str. 6), a

uz autoricu i mi držimo navedeni naziv primjerenijim od *odgojne drame*⁷, ponuđena kao nastavni, izvannastavni ili izvanškolski oblik rada s mladima – ona omogućuje mladom čovjeku polifoni dijalog: sa samim dramskim djelom u nastajanju, s ostalim sudionicima dramskoga čina, s publikom kao sukreatorom igre, s društvom u kojem živi, s umjetnošću i sa životom.

Pojmimo li dramski odgoj kao *oblik učenja i poučavanja kroz dramsko iskustvo*, pri čemu se kao specifičan medij rabi *dramski izraz*, dakle, *svaki oblik izražavanja u kojemu su stvarni ili izmišljeni događaji, bića, predmeti, pojave i odnosi predstavljeni pomoću odigranih uloga i situacija* (Fileš at al., 2008, str. 14) tada iz navedenog proizlazi: suština dramskog izraza je (dramska) igra kao stvaralački čin.

Činjenje/izvođenje/uprizorenje doživljenog iskustva, preciznije interpretacija tog iskustva putem igre kojom dijete/čovjek svoje iskustvo *pokazuje*, ono je što usko povezuje dramski odgoj sa životom. Slijedom navedenog: *odgoj dramom* moguće je promatrati kao iskustveno, *djelatno*⁸ učenje kojim se stječe, iskustvom *oživotvoreno*, znanje.

Sam pojam igre – od pamtivijeka najtješnje povezan uz dijete (zaigran, razigran, igračka, igranje, igraonica, igrarija...) – pronalazi danas široku primjenu *ne samo u teoriji umjetnosti, kulture, sporta, već i u teoriji znanosti, filozofije religije, ekonomije pa čak i u teoriji „business managementa“* (Biti, 1997, str. 138).

Fenomenom ljudske igre bavila se kroz povijest (a čini to i danas!) čitava plejada filozofa i umjetnika, ali i teoretičara znanosti. Platon razlikuje nestrukturiranu, slobodnu igru (grč. *paideia*, engl. *play*), držeći je površnom, od one podvrgnutu redu, pravilima i ciljevima (grč. *ludus*, engl. *game*). Vrijednim obrascima za djecu i odrasle Platon zameće tako pitanje mnogostoljetnog dualizma na relaciji *paideia – ludus*.

Želeći umjetnost osloboditi tutorstva racionalizma, Friedrich Schiller (2006) poima igru kao kreativan, estetski, ali i etički čin, onaj koji zadire u samu ljudsku bit, pri čemu ljudski *nagon za igrom* (njem. *Spieltrieb*), ujedinjuje u sebi nagon za sadržajem i nagon za oblikom.

Suprotno Schillerovu stavu spram igre, Nietzsche se odlučuje za *paideia*, poimajući je *dionizijskom energijom*, samim temeljem života.

Nizozemski povjesničar i teoretičar kulture Johan Huizinga, istražujući u kojoj mjeri sama kultura posjeduje karakter igre, govori o *igri kao primarnom elementu ljudske kulture (a ne o elementu u kulturi!)*, (Huizinga, 1990, str. 7), dodajući kako se *već prilično dugo u meni učvršćuje uvjerenje da je ljudska kultura izrasla i razvila se iz igre – i kao igra*, pri čemu igru ne smatra samo biološkom (napominjući pritom: *igraju se i životinje*), tjelesnom, psihološkom i estetičkom činjenicom, već osnovnom pokretačkom silnicom ljudskog roda. Smještajući je izvan racionalno spoznatljivog,

⁷ S ciljem isticanja kreativnog potencijala drame Gruić prevodi engleski naziv *drama in education* sintagmom *drama za odgoj*, a ne *odgojna drama*, držeći u potonjem nazivu značajku odgoja prenaplašenom.

⁸ Termin preuzimamo od A. Artauda, koji u svom *Kazalištu i njegovu dvojniku* opetovano rabi pojam *djelatna kultura*, kao i *djelotvorna*, ona koja je *oživotvorena*, vidi str. 8. i 9. i dalje

opovrgava igri *oponašateljsku*, naglašavajući njenu stvaralačku bit: i umjetnost je rođena u igri, jednako kao što se i drama naziva igrom, ona se odigrava (i hrvatski naziv *igrokaz* upućuje na kazivanje/činjenje igrom, op. a.).

Napomene o igri i njezinoj važnosti za čovjeka završavamo paradigmatiskim primjerom *homo ludensa* u nas: *zaigrani* umjetnik igre riječima – istaknuti hrvatski pjesnik (i ne slučajno – dječji) Zvonimir Balog o važnosti igre u vlastitom djetinjstvu navodi: *Ja sam u pisanju našao mogućnost igranja (...) igračku koja se nije mogla potrgati, koja je dapače, svakog dana bivala sve svježija, sve ljepša, sve privlačnija...* (Zalar, 1990, str. 20), otkrivajući pritom i to da igra za njega predstavlja i sam svjetonazor, *igra predstavlja jednu religiju, predstavlja nadu, ona je nagovještaj stanovitog optimizma (...) bez kojeg nije moguće živjeti, bez kojeg je nemoguće raditi.*

Dramska aktivnost – a njoj je u središtu dramska/prikazivačka/stvarateljska igra – ujedinjuje intelektualnu i emocionalnu spoznaju te estetski užitak u stvaralački čin; djelujući holistički, sudionicima pomaže u izražavanju emocija i izricanju stavova, bavljenje njome razvija imaginaciju i kreativnost, govorne te motoričke sposobnosti. Od pomoći je pri razumijevanju međuljudskih odnosa, razvija kritičnost/samokritičnost, snaži samopouzdanje, ali i toleranciju spram drugoga/drukčijeg.

Dramska pedagogija podrazumijeva niz metoda poučavanja i učenja (osnovne su *dramska igra, vježba i tehnika*) dramskim izrazom u svim oblicima njegove pojavnosti, pri čemu se čini bitnim istaknuti podudarnost ciljeva odgoja i obrazovanja s onima u dramskom odgoju, o čemu će biti riječi u drugom dijelu rada.

O dramskoj pedagogiji i dramskom odgoju u Hrvatskoj

Dramska pedagogija prepoznata je u svijetu još prije nekoliko desetljeća i to ne samo kao vid učenja i poučavanja mladih; ona je implementirana i u mnoge segmente društvenoga rada s ljudima najrazličitijih socijalnih skupina i dobne starosti (Krušić, 2010).

Na važnost dramskog odgoja putem različitih radioničkih (školskih i izvanškolskih) oblika rada s djecom i mladima ukazuje u nas još 60-ih i 70-ih godina prošloga stoljeća Zvezdana Ladika, utemeljiteljica hrvatske dramske pedagogije i najistaknutija naša dramska pedagoginja navedenog razdoblja, i to ne samo dugogodišnjim pedagoško-umjetničkim djelovanjem, već i teorijskim promišljanima o dramskoj umjetnosti i dramskom odgoju: *Dječji dramski studio u kazalištu za djecu i dramska grupa u školi imaju zadatak da djetetu pomognu u oslobađanju spontanosti i razvijanju kreativnih mogućnosti za umjetnički doživljaj* (Ladika, 1970, str. 17).

Iako dramska pedagogija u Hrvatskoj počinje 60-ih i 70-ih godina 20. st. prvenstveno u sklopu *Zagrebačkog kazališta mladih*, za promicanje dramske pedagogije danas najzaslužniji je HCDO⁹, nevladina udruga osnovana 1996. godine. HCDO je pokretač

⁹ HCDO – Hrvatski centar dramskog odgoja

mnogih radionica i seminara s područja dramske pedagogije i drame za odgoj, namijenjenih stručnjacima različitih profila (učiteljima, odgojiteljima, dramskim pedagogima, socijalnim radnicima, psiholozima, rehabilitatorima...) koji kroz navedeni oblik rada HCDO-a, a prema utvrđenim kriterijima, stječu zvanje dramskog pedagoga. HCDO, nadalje, nastoji i svojim glasilom *Dramski odgoj*, kao i istoimenom bibliotekom, dodatno senzibilizirati te educirati javnost u području dramskog odgoja – objavljivanjem članaka svjetskih i domaćih dramskih pedagoga iz područja teorije dramskog odgoja/drame za odgoj, ali i prenošenjem iskustava iz prakse (svjetske i domaće) koja svjedoče o dramskom odgoju kao mogućoj komunikacijskoj metodi u radu s različitim dobnim skupinama, bez obzira na to je li pritom konkretan cilj *drame* kreativno provođenje slobodnog vremena, edukacija, prevencija neprimjerenog/neprikladnog ponašanja, prevencija ovisnosti, terapija dramom ili dramski izraz kao način poboljšanja kvalitete življenja u lokalnim zajednicama¹⁰.

Bez obzira na to što dramski odgoj još nije implementiran u cjelokupni hrvatski odgojno-obrazovni sustav (osim u nastavu hrvatskoga jezika u osnovom obrazovanju, a tek povremeno je zastupljen u nekim drugim predmetima/sadržajima (gotovo isključivo osnovne škole i to zahvaljujući znanju i entuzijazmu educiranih učitelja – dramskih pedagoga), zaživio je u mnogim sredinama lokalne zajednice, bilo kao izvannastavna ili pak izvanškolska aktivnost djece i mladeži.

Višestruke rezultate na području dramske pedagogije postiže primjerice Dramski studio *Tirena* iz Zagreba, kako sustavnim radom na planu dramskog izričaja s mladima i kontinuiranim promicanjem dramske pedagogije u Hrvatskoj i šire: konkretno, organizacijom 11. europskih dramskih susreta¹¹, a potom, od 2004. godine kontinuiranom, a vrlo uspješnom organizacijom/realizacijom ljetnoga *Kazališnoga kampa* u Istri, u Pazinu, organiziranog kao niz dramskih radionica namijenjenih djeci, srednjoškolcima, studentima, učiteljima, dramskim pedagogima, rehabilitatorima...

Dramski odgoj zastupljen je danas na hrvatskim fakultetima koji obrazuju učitelje i odgojitelje, a kao izborni kolegij nudi se polaznicima Studijskog centra socijalnog rada u Zagrebu, jednako kao i studentima zagrebačkog Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta.

Zahvaljujući entuzijazmu i kontinuiranom radu istaknutih članova HCDO-a, ali i drugih hrvatskih stručnjaka, prvenstveno onih iz područja društveno-humanističkih znanosti, posljednjih godina (gdjegdje) i lokalne vladajuće strukture pružaju sustavniju (iako još nedostatnu) potporu dramskom odgoju kao obliku poučavanja. Navedenu tvrdnju potkrepljujemo drugim dijelom rada u kojemu se iznosi djelovanje *Kazališnoga studija mladih* osnovanog pri varaždinskom HNK-u, što bi bilo nemoguće realizirati bez potpore lokalne (Gradske i Županijske) vlasti, jednako kao i entuzijazma (dijela) varaždinske odgojno-obrazovne strukture. Iako tek dvogodišnja, izuzetno uspješna

¹⁰ Detaljnije o iskustvu praktičara u lokalnoj zajednici vidi u S. Dragović, Lj. Bakić-Tomić, A. Globočnik Žunac, 2010, str. 488–492.

¹¹ EDERED – 11. europski dječji susreti sa 180 sudionika iz 18 zemalja, održani 2003. u Pazinu

praksa KSM-a zorno svjedoči o tome kako je na planu dramskog odgoja mladih i kod nas moguće realizirati značajne projekte.

Primjer dobre prakse: kazališni studio mladih varaždinskog HNK-a

*...dječja igra je borba protiv ispraznosti društvenog života...
Sve buduće sklonosti i nadarenosti obično progovaraju već u dječjim igrama.*

M. Krleža

U današnjem užurbanom svijetu prevlasti *materijalnog*, osnovne ljudske vrijednosti – moral i etika, opasno su poljuljani, gotovo zapostavljeni. Obitelj, najčešće opterećena egzistencijalnim problemima, i škola, paralelno s realizacijom sve zahtjevnijih obrazovnih programa, nastoje djelovati odgojno, ali mladi, kojima današnji svijet pruža mnogostruke izvore razonode, posežu sve češće (i) za onim neprimjerenima. Mladima je danas više nego ikad potrebno ponuditi istinske (a zapostavljene) vrijednosti, ukazati im na osobne potencijale i osnažiti ih na putu u život.

S obzirom na kompleksan problem odgoja danas, a pri kreiranju modela stvaralačkog izražavanja mladih u njihovo slobodno vrijeme, nameće se niz pitanja (Krušić, 2008) od najčešće spominjanog – tko bi trebao biti glavni odgojitelj mladih naraštaja (obitelj? škola?), preko pitanja je li uopće moguće zahtijevati takvo što isključivo od jednog čimbenika odgojnog procesa, do onoga – može li pritom išta učiniti umjetnost, a naročito kazalište shvaćeno u najširem smislu te riječi?

Zahvaljujući spremnosti na suradnju varaždinske lokalne zajednice (Županije, Grada, Kazališta), jednako kao i višegodišnjem predanom radu na promicanju dramske pedagogije u Hrvatskoj, prvenstveno s nakanom da se varaždinskoj djeci i mladeži ponudi mogućnost razonode i izražavanja kreativnosti, a s krajnjim ciljem njihova intelektualnog, duhovnog, estetskog i moralnog odgoja, u Varaždinu koncem rujna 2008. započinje s radom *Kazališni studio mladih* varaždinskog HNK-a, pod vodstvom istaknutog hrvatskog dramskog pedagoga, profesionalnog redatelja Vladimira Krušića, idejnog pokretača (i glavnog realizatora) osnivanja KSM-a¹².

Nakon dvogodišnjeg uspješnog djelovanja, javnosti prezentiranog u obliku završnih produkcija svake dramske skupine, Krušić (u intervjuu za potrebe ovog rada, u Varaždinu 29. lipnja 2010.) među ostalim iznosi:

KSM je namijenjen polaznicima osnovnoškolske, srednjoškolske i studentske dobi – a njih je školskoj godini 2009./2010. bilo preko 170, raspodijeljenih u 12 nastavnih skupina – čiji se rad odvija putem redovne dramsko-pedagoške nastave te kroz posebne seminare i radionice specifičnih oblika dramskoga rada. Nastava se radnim danom održava u popodnevnim i večernjim satima, a subotom prije i poslije podne,

¹² KSM – *Kazališni studio mladih* varaždinskog HNK-a

pod stručnim vodstvom dramskih i kazališnih pedagoga, a uključuje i suradnju kazališnih profesionalaca (glumaca, koreografa, mimskih i glazbenih pedagoga) te pedagoških djelatnika u odgojno-obrazovnim ustanovama (Krušić, u Balić, 2010).

Kako nam je voditelj KSM-a, Vladimir Krušić, nakon razgovora susretljivo omogućio uvid u Plan i program rada KSM-a, u dijelu rada koji slijedi donosimo zadatke i ciljeve KSM-a, oblike umjetničko-pedagoške nastave, kao i metode rada s polaznicima.

Opći odgojno-obrazovni zadaci navedeni Planom i programom Studija KSM

Opći odgojno-obrazovni zadaci što ih polaznici svladavaju radeći u malim skupinama pod vodstvom istaknutih dramskih pedagoginja/pedagoga s dugogodišnjim bogatim pedagoškim ili kazališnim iskustvom, podrazumijevaju pripremu te osposobljavanje polaznika za uspješnu suvremenu, javnu kulturnu komunikaciju, jednako kao i javni nastup koji medijska današnjica nalaže.

Posebni zadaci KSM-a

Prema Planu i programu KSM-a, posebni zadaci što ih svladavaju polaznici *Kazališnog studija* pomažu im u kvalitetnoj pripremi za studij teatrologije, glume, fonetike, pedagogije, informatike, novinarstva, politologije, menadžmenta i srodnih fakulteta. Pohađanjem nastave razvijaju se verbalne i komunikacijske sposobnosti, imaginacija, izražajnost, društveno zajedništvo, a posebice timski rad – danas ne samo poželjan već nužan u svim područjima života – jednako kao i sposobnost javnog nastupanja/komuniciranja s publikom/javnošću. Uspješno svladavanje zadataka postavljenih pred polaznike pretpostavlja i ostvarivanje ciljeva predviđenih Programom rada *Kazališnog studija mladih*.

Zacrtani ciljevi KSM-a

Voditelji KSM-a kao zacrtane ciljeve KSM-a ističu cjelovit odgoj te razvoj socijalnih osobina polaznika primjerenim pedagoško-stvaralačkim radom ovisno o njihovoj dobi, iskustvu i mogućnostima odnosno sposobnostima, razvijanjem komunikacijskih vještina i razvijanjem kulture (osobnog) javnog nastupanja pred publikom; upoznavanjem polaznika s kazalištem i njegovom umjetničkom i kulturno-društvenom ulogom, nadalje razvojem umjetničkih sklonosti te promicanjem dramske i kazališne pedagogije, jednako kao i poticanjem suradnje s odgojno-obrazovnim ustanovama na području Varaždina, Županije i Hrvatske, ali i sličnim ustanovama u inozemstvu. Prevencija svih oblika ovisnosti navedena je kao naročito važan cilj KSM-a kojem je, u radu s polaznicima, nužno posvetiti iznimnu pozornost.

Navedene ciljeve KSM ostvaruje djelovanjem na sljedećim planovima:

Redovna umjetničko-pedagoška nastava za polaznike

Redovna se nastava provodi kontinuirano tijekom cijele školske godine. Polaznici se, uz plaćanje određene naknade, upisuju na početku školske godine, a nastava traje

do završetka školske godine, kada slijede završne produkcije kao rezultat usvojenog znanja i stečenih vještina. Polaznici se dakako upisuju u odgovarajuće skupine, prema dobi, sposobnostima i mogućnostima. Takav način rada ne obuhvaća samo klasično pripremanje predstave, već uključuje i niz odgojno-obrazovnih ciljeva i zadataka koje polaznici usvajaju tijekom nastave.

Seminari, radionice, tečajevi, savjetovanja i stručni skupovi vezani uz dramsko stvaralaštvo djece i mladeži

Ti se oblici rada također organiziraju prema mogućnostima i potrebama ne samo polaznika već i učitelja, građana ili kazališnih amatera, dakle svih onih koji svoj rad s djecom i mladima žele oplemeniti takvim metodama i oblicima rada.

Obrazovanje i pružanje stručne pomoći kadrovima za umjetničko-pedagoški i dramski rad s djecom i mladeži

Kazališni studio mladih nastoji, kako je već navedeno, pomoći svima koji u svom radu žele koristiti dramske tehnike i metode – a to se prije svega odnosi na učitelje i prosvjetne djelatnike koji već vode školske dramske skupine, socijalizacijske i terapijske skupine i slično, ili se tek kane u tome okušati – da i sami radioničkim načinom rada steknu osnovno dramsko iskustvo te da se permanentno educiraju, razmjenjujući iskustva tijekom organiziranih seminara i radionica za umjetničko-pedagoški dramski rad.

Sustavan i kontinuiran rad s darovitom djecom i mladima

Budući da se danas mnogo govori o darovitosti, sustavan i kontinuiran rad s takvim učenicima bitan je i nezaobilazan. Dramska darovitost ne odnosi se samo na to zna li netko *dobro glumiti*, dakle isključivo na eventualni glumački talent, već podrazumijeva i sve vrste javnog nastupanja pred publikom. Javni (osobni, ne skupni) nastup, kao vid komunikacije, izuzetno je važan za sve sadašnje, ali i buduće učitelje, predavače, voditelje, novinare, psihologe, pedagoge, terapeute, socijalne radnike, marketinške stručnjake, glumce, redatelje, dramske pedagoge i slično.

Prepoznati talent i njegovati ga usvajajući vještine i stječući kompetencije kvalitetnog komuniciranja, važna je zadaća kako dramskog odgoja tako i *Kazališnog studija mladih*.

Poseban dio Programa rada varaždinskoga Kazališnog studija mladih

Posebnim dijelom Programa rada *KSM-a* obuhvaćeno je otkrivanje i poticanje darovite djece i mladeži u suradnji sa školama. Na temelju provjere, u *Kazališnom studiju mladih*, nudi se kontinuirana, stručna i stvaralačka potpora, a na taj način *KSM* stvara preduvjete da u nekoliko sljedećih godina postane svojevrsan centar izvrsnosti, kao i regionalni metodički centar obrazovanja za područje predstavljačkih umjetnosti i dramske pedagogije. Kako ističe Vlado Krušić, kao idejni začetnik *KSM*, upravo ovakav oblik rada s djecom i mladima

...poželjan je i potreban Varaždinu i mladeži u njemu kako bi se što lakše i uspješnije uklopili u kulturni i poticajni život kazališta te shvatili da je kazalište pozitivan medij koji ne samo da pruža izvor dobre zabave, već i odgaja, djeluje na podsvijest mladih, razvija kulturu življenja. Kazališni medij je snažan, djeluje terapeutski, otvara široku lepezu mogućnosti. Dramska aktivnost omogućuje izražavanje vlastitih misli, osjećaja i stavova, motoričkih i verbalnih sposobnosti, samokritičnost, sigurnost, razvoj moralnih uvjerenja, a što je naročito bitno za mlade, kao aktivne sudionike kreiranja budućnosti, takav način rada u KSM mladima omogućuje da budu i osviješteni kreatori, a ne samo konzumenti kulture. (Krušić, 2008)

Javno predstavljanje rezultata odgojno-stvaralačkog rada polaznika u vidu oglednih satova, godišnjih produkcija i predstava

Navedeno podrazumijeva javni nastup kao prikaz godišnjeg rada u *Studiju*, pri čemu se završne produkcije razlikuju od skupine do skupine, ovisno o dobi polaznika. Tako se na završnim produkcijama mogu vidjeti „prvi vođeni koraci“ na pozornici ili pak cjeloviti dijelovi kazališne predstave, bilo profesionalno režirane ili pak one koje su polaznici osmislili i ostvarili sami, poticani voditeljskim umijećem, a svakako nije naodmet pripomenuti i to kako je nekoliko polaznika *KSM-a*, nakon završenog srednjoškolskog obrazovanja, upisalo studij na zagrebačkoj ADU, što nije krajnji cilj *KSM-a*, ali svakako predstavlja svojevršno priznanje za njegov uspješan rad.

Dramske igre i vježbe, metode i tehnike rada u KSM-u

Dramske igre i vježbe koje polaznici s radošću, entuzijazmom i velikim uspjehom izvode (s obzirom na dobnu skupinu koju voditelji oblikuju prilagodbom prema unaprijed postavljenim odgojno-obrazovnim ciljevima i mogućnostima djece) preuzete su, kako ističe voditelj *KSM-a*, iz različitih hrvatskih, ali i svjetskih priručnika te podijeljene u nekoliko skupina: vježbe razgibavanja, vježbe opuštanja, vježbe povjerenja, vježbe koncentracije, vježbe improvizacije i slično.

Najjednostavnije rečeno, koristimo dramske igre i tehnike, ali naravno i neke druge tehnike koje nisu po svom karakteru isključivo dramske, ali su socijalizacijske, tehnike koncentracije, vježbe kontakta; uglavnom naš rad je prvenstveno praktičan: dramske improvizacije predstavljaju osnovu našeg rada, a tek na tu osnovu možemo dodavati neke druge postupke, uobičajene u dramskom radu, kao što je čitanje teksta, učenje teksta napamet i konačno, oblikovanje predstave (Balić, 2010).

Pritom je opetovano naglašeno kako su voditelji *KSM-a*, bili oni iz redova glumica/glumaca ili prosvjetnih djelatnica/djelatnika, odreda vrsni dramski pedagozi s bogatim praktičnim iskustvom.

Iz navedenog Programa rada *KSM-a*, s obzirom na planirane zadatke, ciljeve i metode rada s polaznicima, moguće je (u znatnom opsegu), uočiti podudarnost s općeobrazovnim i odgojnim zadacima hrvatskog odgojno-obrazovnog sustava. Pritom se čini bitnim istaknuti kako su mnoge metode dramskog odgoja (koje nastavnim programom nisu predviđene), itekako prihvatljive (a od učenika s radošću

prihvaćene) u svakodnevnoj nastavi koja danas ne teži tek skupljanju *knjiškog* znanja, nego – prema HNOS-u – prije svega stavlja naglasak na stjecanje kompetencija i uspješno svladavanje vještina koje mladima jamče uspješno uključivanje u dinamičnu sadašnjicu i, vjerujemo, još dinamičniju sutrašnjicu koja im predstoji. Na taj je način HNOS zapravo “ozakonio” uporabu dramskog odgoja u nastavnom procesu.

Kako imperativom suvremenoga društva postaje i cjeloživotno obrazovanje, koje uz formalno podrazumijeva i neformalno te informalno učenje, upravo u njemu nalazimo jednu od mogućnosti intenzivnije afirmacije (kako dramskog odgoja, namijenjena djeci i mladima, tako i svekolikog) dramskog izraza kao humanog, a kreativnog načina rada s drugima, ali i kao jednu od značajnih i izazovnih mogućnosti osobnoga razvoja.

Zaključak

*Uskladite najbolje od novoga s najboljim od staroga. Učite čineći.
Cijeli svijet koristite kao učionicu. Za učenje i poučavanje koristite umjetnost.
Spajajte akademsko i tjelesno. Naučite kako učiti, a ne samo činjenice.
Prilagodite poučavanje različitim stilovima učenja. Izgradite prave vrijednosti ponašanja.
Pružite svima iste mogućnosti.
Konfucije*

Kvalitetan odgoj i obrazovanje mladih, neraskidivo povezani, temelj su svakog uspješnog društva. Živimo u vremenu u kojem se obrazovanje pojedinca nameće kao cjeloživotni proces u kojem je nužno sudioništvo mnogih čimbenika: od odgojno-obrazovnih stručnjaka, odgojno-obrazovnih ustanova, roditelja, lokalne zajednice i kompetentnih državnih institucija do nevladinih organizacija, medija i najšire javnosti. Samo uz kontinuiranu potporu svih njih, društvo može uspjeti u provođenju građanskog odgoja i obrazovanja kojem je cilj samokritičan, odgovoran, tolerantan i human pojedinac.

Kazališni studio mladih varaždinskog HNK-a primjer je uspješne suradnje Grada Varaždina, Varaždinske županije i varaždinskog HNK-a, dramskih pedagoga, varaždinskih škola, učenika i njihovih roditelja, ali i rezultat osviještene potrebe lokalne zajednice da se djeci i mladeži ponude primjereni kreativni sadržaji kao jedan od vrijednih načina provođenja slobodnog vremena. Voditelji *Kazališnog studija mladih*, istaknuti dramski i kazališni pedagozi, uspješno ostvaruju umjetničko-pedagoške ciljeve *Studija*: cjelovit odgoj i razvoj osobnosti i socijalnosti polaznika kroz njima primjerene oblike pedagoškog rada, razvijanje kulture javnog nastupa i komuniciranja kao i potpore darovitoj djeci, potvrđujući nizom uspješnih javno izvedenih dramskih ostvarenja, vrijednost dramske pedagogije i drame za odgoj, kao i činjenicu da je njen smisao jednako u scenskom uratku kao i u samom stvaralačkom procesu.

Uvjereni smo, a svoj stav potkrepljujemo ovim radom, kako je u izuzetno složenim uvjetima današnjice, građanski odgoj i obrazovanje nužno usmjeriti na iskustveno učenje, a dramski odgoj temeljen je upravo na tome. Takvo djelatno učenje nezaobilazni je čimbenik ne samo osobnog razvoja pojedinca već i konstruktivnoga života u zajednici. Bez angažmana učitelja, škole, roditelja i lokalne zajednice, kao i njihove međusobne suradnje na tom planu, nije ga moguće u potpunosti ostvariti.